

СТРУКТУРА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ

Соціокультурні зміни, що відбуваються на українських теренах, зумовлюють потребу у підготовці професіоналів нової, тверезо-мислячої генерації, котрі мають багаж знань та вміють самостійно та креативно працювати в надзвичайних ситуаціях. Сьогодні Україна стикається із проблемами пожежно-технічної інтеграції в міжнародні системи безпеки, що пророкує високий рівень професійної компетентності майбутніх пожежних-рятувальників Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) при виконанні службових завдань в зоні лиха.

При підготовці майбутніх рятувальників, необхідно звертати увагу на: професійні, особистісні, індивідуальні, психологічні якості, необхідні фахівцям для виконання службових завдань, та ефективність їх формування у процесі підготовки, оскільки, оперативно-рятувальна діяльність пожежників характеризується високою інтенсивністю роботи з використанням технічних засобів, де результат вирішують долі секунди.

У навчальних закладах ДСНС України, професійна освіта повинна базуватись на ідеях гуманізму: невимушений всебічний розвиток індивідом власних здібностей, інтересів та потреб; здатність до саморозвитку та самоаналізу; орієнтація на усвідомлений вибір поведінки у надзвичайних ситуаціях різного характеру. Найважливіший елемент підготовки майбутніх пожежних фахівців базується на психологічній готовності до тактичної та управлінської діяльності.

При аналізі діяльності майбутніх рятувальників, спостерігається необхідність застосування спеціальних методик та програм для формування психологічної готовності до діяльності внаслідок наявності постійних загрозливих факторів, що зумовлюють потребу вивчення структури готовності до діяльності в екстремальних умовах [2]. Готовність появляється в результаті досвіду особистості, що базується на формуванні позитивного ставлення до фахової діяльності, усвідомленні потреб та мотивів. Конкретним вираженням готовності є характеристики поведінки особистості, такі як: вольові, емоційні та інтелектуальні.

Стан психологічної готовності включає складну динамічну структуру, до якої входять мотиваційні, вольові, пізнавальні, емоційні, операційні компоненти, властивості та стани людської психіки в співвідношенні із професійними завданнями та зовнішніми обставинами, що склалися.

Так, український сучасник В. Моляко досліджуючи психологічну готовність до діяльності виокремлює основні компоненти, серед яких: знання,

вміння, навички та мотиви діяльності. Вчений зазначає, що структуру готовності потрібно розглядати в залежності від того, яку діяльність буде виконувати особистість – творчу чи виконавчу [3].

Визначаючи структуру психологічної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах, ми виділяємо в ній чотири пов'язані між собою та взаємообумовлені наступні компоненти: мотиваційний, когнітивно-інтелектуальний, операційний та особистісний (рис. 1.).

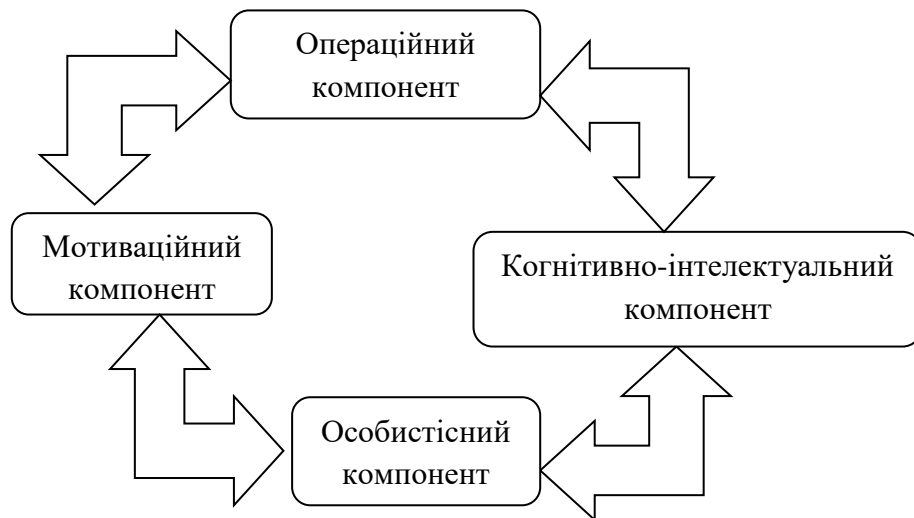

Рис. 1. Структурні компоненти психологічної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах

Мотиваційний компонент готовності характеризує здатність майбутніх фахівців мотивувати себе на набуття необхідних фахових знань, умінь та навичок і формування компетентності в надзвичайних ситуаціях.

Мотиваційний компонент виступає пусковим механізмом фахової діяльності майбутнього рятувальника, який сприяє необхідному рівню активності працівника, контролює зміст активності майбутнього пожежника та зокрема використання ним засобів при виконанні функціональних обов'язків для досягнення продуктивного кінцевого результату.

Наступним є когнітивно-інтелектуальний компонент психологічної готовності, який являє собою сукупність спеціальних знань необхідних для продуктивної діяльності, характер професійної «картини світу», високу здатність до навчання та спрямованість на оволодіння специфікою діяльності. В. Фортунатов вважає, що основним елементом освіти виступають знання [1]. Таким чином, у професійному становленні знання відіграють важливу роль, сприяючи утворенню поглядів, переконань, на основі яких формуються риси характеру.

Характеризуючи операційний компонент психологічної готовності, спираємось на те, що професійні вміння майбутніх рятувальників ДСНС України виступають вихідними елементами цілісної технології роботи рятувальника. Цей компонент є комплексом умінь та навичок, які забезпечують результативність процесу прийняття рішень в надзвичайних ситуаціях.

Завершальною складовою психологічної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах виступає особистісний компонент. Він розкриває сукупність вагомих особистісних якостей майбутніх рятувальників до професійної діяльності. Цей компонент має стійкий особистісний характер, оскільки перші три компоненти (мотиваційний, когнітивно-інтелектуальний, операційний) – це функціональні характеристики працівника ДСНС України.

За допомогою аналізу та систематизації теоретичних даних, робимо висновок про те, що робота рятувальників в екстремальних умовах висуває високі вимоги до особистісної, поведінкової, інтелектуальної та міжособистісної сфер діяльності кожного фахівця.

Література:

1. Коваль Т. Компоненти готовності вчителя до роботи з батьками в поліетичному середовищі [Електронний ресурс] / Т. Коваль. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkol.

2. Моисеев В.Т. Формирование у курсантов высших военно-морских училищ готовности к педагогической деятельности: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / В.Т. Моисеев. – М. – 1991. – С. 12.

3. Моляко В.А. Рейтинг уровня подготовки специалистов // Среднее специальное образование. – 1991. – № 11. – С. 21–22.